

FINANCIERING: VERVOLGNOTA GEWIKT GEWOGEN EN TE LICHT BEVONDEN

Aangenomen op de algemene vergadering van 23 februari 2006

In dit standpunt bespreekt VVS de nieuwe elementen in de vervolgnota financiering en de verschillen tov de eerste conceptnota. We focussen hier voornamelijk op de nieuwigheden, maar tenzij anders vermeld, blijven onze opmerkingen en bedenkingen bij de eerste conceptnota onverminderd van kracht. We volgen niet helemaal de structuur van de vervolgnota, maar hebben geopteerd voor een structuur waarin de titeltjes duidelijk aangeven waarover het gaat.

1. VOORAF

VVS heeft begrip voor het uitstel van de implementatie van het financieringsdecreet, zeker als het is om ruimte te creëren voor debat met de betrokken onderwijsactoren. We hopen dan ook dat er daadwerkelijk naar de studenten zal worden geluisterd. Uitstel mag echter niet zonder meer gepaard gaan met een verderzetting van de bestaande bevrozing van de financiering. Zeker voor die instellingen die de laatste jaren hun studentenaantallen sterk hebben zien groeien en vandaag al kampen met een sterke onderfinanciering, is dat een probleem. De correcte oplossing moet erin bestaan dat dit extra jaar alvast wordt aangegrepen voor een bijkomende financiële injectie die de opstap moet worden naar een grote herfinancieringsoperatie voor het hoger onderwijs. Een einde stellen aan de structurele onderfinanciering moet immers de grootste uitdaging zijn van elke nieuw financieringsmechanisme en is een absolute noodzaak voor het realiseren van een tweede democratiseringsgolf.

2. ONDERWIJSGERELATEERD LUIK

2.1. ONVERKORTE OUTPUT

Terwijl in de eerste conceptnota nog sprake was van een inputfinanciering voor de generatiestudenten, generaliseert de vervolgnota de outputlogica nu ook voor de eerste zestig studiepunten (waarbij de eerste zestig verworven studiepunten dubbel worden geteld).

Dat ondanks de vele kritiek die de outputidee oogstte, deze nu wordt verstrakt tot zijn meest zuivere en eenzijdige vorm, is voor VVS onbegrijpelijk. Outputfinanciering werkt nog steeds kwaliteitsbedreigend en leidt tot (de vraag naar) een selectie aan de poort en tot meer asociale verdoken selectiemechanismen. Het kan ertoe aanzetten de moeilijker doorstromende studenten zo snel mogelijk af te stoten. In plaats van drop out te bestrijden, werkt outputfinanciering drop out net in de hand.

Dat het kabinet alles volledig inzet op output is zonder meer gevaarlijk. Een systeem gebaseerd op een eenzijdige outputindicator, maakt dat instellingen zich volledig en uitsluitend zullen richten op deze resultaatparameter. De manier waarop doet er niet zozeer toe. Een grotere output garandeert nog geen outcome, en zet niet noodzakelijk aan tot een verbetering van de kwaliteit van het onderwijsproces. Het risico van een eenzijdige outputfinanciering is verder dat instellingen andere belangrijke doelstellingen uit het oog dreigen te verliezen.

VVS onderschrijft de doelstelling om het studierendement te verbeteren en meer studenten ook effectief tot de eindmeet te brengen en het kostbare blaadje papier te laten halen. Het democratiseringsbeleid heeft te lang en te exclusief gefocust op de instroom, zonder oog te hebben voor gelijke kansen op doorstroom en uitstroom. Maar met een exclusieve focus op output dreigt het financieringsvoorstel nu in het andere uiterste te vervallen. En dat terwijl de instroom van jongeren uit financieel zwakkere gezinnen, kinderen van laaggeschoolde ouders, allochtonen, jongeren met functiebeperkingen... nog steeds bedroevend ondermaats is!

VVS is ook niet gekant tegen een betere oriëntering en heroriëntering. Het is de student die tot het inzicht moet komen dat een andere opleiding, eventueel aan een andere instelling, beter aansluit bij zijn interesses en mogelijkheden. Heroriëntering moet het resultaat zijn van een proces van zelfverheldering en horizonverruiming bij de student zelf, en mag niet worden ingegeven door de financiële belangen van de instelling.

Tegenover de mix van input- en outputindicatoren die de conceptnota tenminste nog nastreefde, is de vervolgnota een duidelijke achteruitgang. VVS pleit voor het behoud van een algemene inputfinanciering op basis van opgenomen studiepunten. Het studierendement moet worden verbeterd door procesindicatoren die op een constructieve manier de kwaliteit van het onderwijsproces en van de uitstroom verbeteren.

2.2. BONUSSEN

VVS blijft tegen bonussen gekant omdat deze te weinig focussen op het proces. Bovendien wijzen wij op volgend probleem. De diplomabonus bedraagt 30 extra studiepunten voor elk behaald bachelor of master diploma. Het gewicht van deze is dus sterk verschillend al naargelang de duur van de opleiding. De bonus bedraagt de helft van de verworven studiepunten van een éénjarige master, een kwart van de financiering voor een tweejarige master en slechts één achtste bij een bachelor. De impact van de diplomabonus zal dus veel kleiner zijn naar de opleidingen met de langste studieduur, terwijl bovendien het risico op uitval en drop out aanzienlijk groter is in de bachelor.

Wat de bonus voor unieke opleidingen betreft, we vinden deze wat zwak geformuleerd. Het is een poging om tegemoet te komen aan de bezwaren bij de concentratiecoëfficiënt. Wij vrezen echter dat de definitie van unieke opleiding te strikt is.

2.3. BEURS EN BIJNA BEURS-FACTOR

In haar commentaar op de conceptnota waarschuwde VVS voor de nefaste gevolgen van een outputfinanciering voor de participatie van bepaalde groepen die net de grote uitdaging vormen voor de onderwijsdemocratisering. Allochtone studenten, studenten met functiebeperkingen, studenten met een vooropleiding in BSO en soms ook TSO, studenten met laaggeschoolde ouders, stromen minder vlot door of vallen gemakkelijker uit. Ze kosten een instelling dus meer aan begeleiding. In het outputvoorstel van de minister halen ze bovendien minder vaak een diplomabonus binnen en de vakken die ze moeten overdoen leveren geen geld meer op. In vergelijking met de huidige financiering brengen deze doelgroepen de instellingen dus minder geld. De overheid geeft voor de allochtoon die misschien zes à zeven jaar doet over zijn studietraject vooraleer hij een diploma economie haalt, slechts evenveel aan middelen als voor de gemakkelijke kerngezonde ASO-student met hooggeschoolde ouders die in vier jaar zijn diploma haalt. Het outputvoorstel zet instellingen ertoe aan deze moeilijk doorstromende studenten zo snel mogelijk af te stoten.

VVS beschouwt het als een belangrijke stap vooruit dat de minister in zijn bijgestuurde nota dit argument tegen outputfinanciering erkent. Omdat de ongelijke slaagkansen in grote mate worden bepaald door de ongelijke startkansen, wil hij instellingen meer slagkracht geven om deze studenten beter te begeleiden. De vervolgnota wil instellingen extra financieren voor de verworven studiepunten van studenten die omwille van sociale achtergrondkenmerken een moeilijkere studieroute kennen. Beursstudenten zullen met een factor anderhalf worden gewogen, bijna-beursstudenten tellen voor een kwart zwaarder door.

De minister geeft toe dat beursgerechtigdheid een proxy-indicator is, maar als voorspeller van studievertraging zit deze er toch wel redelijk naast: beursstudenten hebben niet minder slaagkansen in het hoger onderwijs. Dat neemt niet weg dat een extra weging van beurs- en bijna beursstudenten wel aangewezen is om de minderinkomsten als gevolg van de lagere inschrijvingsgelden te compenseren. Dat de meest gedemocratiseerde instellingen hierdoor financieel werden afgestraft, was een serieuze systeemfout die dringend moet worden rechtgezet. Maar verder beschouwen we het wegwerken van financiële drempels voornamelijk als een taak die weggelegd is voor de studentenvoorzieningen. Met een beurs- en bijna-beursindicator spreekt de overheid de instellingen en hun onderwijsbeleid dus niet aan op hun eigen verantwoordelijkheid.

Als de overheid wil werken op studierendement dan moet er vooral echter een extra wegingsfactor komen voor alle studenten die worstelen met en struikelen over de academische en culturele drempels. Studenten die lagere slaagkansen hebben en meer kans maken op drop out zoals allochtonen, studenten met functiebeperkingen, studenten met een zwakke vooropleiding, jongeren uit laaggeschoolde middelen.... De overheid moet instellingen ertoe aanzetten om te werken op de drempels die in het onderwijsproces zijn ingebakken door de middelen te geven voor extra studiebegeleiding, trajectbegeleiding en ondersteuning. Het nieuwe bekostigingssysteem moet de speciale onderwijsbehoeften van deze studenten financieren zodat hun studievoortgang wordt verbeterd, waar mogelijk, of waar dat niet mogelijk is, hun studievertraging minstens wordt gecompenseerd.

De beurs- en bijna beursweging mag behouden blijven als compensatie voor de gedeelde inschrijvingsgelden. VVS vraagt daarnaast ook een extra financiële wegingsfactor voor studenten die over de torenhoge academische en socio-culturele drempels struikelen. Om precies in kaart te brengen welke doelgroepen, welke definities en welke indicatoren dit zo objectief mogelijk weergeven, en hoeveel hun extra behoeften kosten, vraagt VVS dat er dringend een speciale werkgroep wordt opgericht. Omdat het hier gaat om een financiering van de speciale behoeften, is een inputfinanciering tenslotte meer aangewezen. Ook al omdat ook de instroom van deze doelgroepen ondermaats blijft en bovendien de instellingen hun ongelijke startkansen voornamelijk moeten zien te remediëren bij de instroom.

2.4. EXTERNAL EXAMINERS

Positief is alvast dat het gevaar verbonden aan outputfinanciering van een verlaging van de kwaliteitsstandaarden bij deze wordt erkend. De minister stelt voor om in het basisdecreet een kwaliteitsborgingssysteem op te zetten waarbij proffen en docenten uit andere instellingen worden betrokken bij de examencommissies.

VVS is geenszins gekant tegen meer transparantie in evaluatievormen en examenvragen tussen instellingen onderling. Wij stellen ons wel vragen bij de praktische haalbaarheid van dit voorstel. In het minidecreet probeert men de examencommissies immers enorm af te slanken omdat deze zozeggend niet langer zouden werkbaar zijn in een flexibel

systeem. En dat terwijl de studentenrechten op een evenwichtige en genuanceerde beoordeling van de totaalprestaties hierdoor serieus worden gehypothekeerd. Als het bijeenroepen van examencommissies al binnen een instelling zo problematisch zou zijn, dan stellen we ons vragen bij een external examiner. Bovendien zal het moeilijk zijn om equivalenten te vinden voor unieke opleidingen.

Tenslotte zal het systeem, als we het goed begrijpen, enkel aan kwaliteitsbewaking doen bij de deliberatie- en examencommissies. In een outputfinanciering op basis van verworven studiepunten, is de dreiging van het soepel punten geven, bij elk examen en elke evaluatie aanwezig, en niet slechts (of zelfs in mindere mate) bij de beoordeling van het eindresultaat.

VVS stelt vast dat men dit systeem wil invoeren in het basisdecreet. Aangezien dat politieke project nog niet voor morgen is, betreuren we dat er blijkbaar geen ruimte is binnen de financieringsoperatie zelf om aandacht te schenken aan kwaliteitseffecten en aspecten van het bestaande outputvoorstel.

Maar nog belangrijker: VVS is niet enkel voor een kwaliteitsbewaking maar ook voor een kwaliteitsbevordering.

2.5. FINANCIERBAARHEID

VVS is tevreden dat er is ingegaan op onze vraag om ook de voorbereidingsprogramma's mee te financieren.

Voor de aanvullende opleidingen bepleitten de studenten eenzelfde manier van werken voor banaba's en manama's. In de vervolgnota wordt de financiering voor banaba's gehalveerd, terwijl de manama's nog steeds in de regel niet financierbaar blijven. Er worden wel enkele uitzonderingen gemaakt voor die manama's die kwalificaties leveren, noodzakelijk voor de uitoefening van een beroep. De Vlaamse Regering legt deze lijst vast. Niet financierbare opleidingen mogen een kostendekkend studiegeld vragen. Het is ons onduidelijk of de manier van werken via het mecenaat van afnemende sectoren en overheden, in de tweede nota nog geldig blijft.

De vraag is ook wat kostendekkend studiegeld is en of er controle komt op deze calculatie, zeker als dit lump sum wordt toegekend aan de instelling. Het kan niet de bedoeling zijn dat instellingen aanvullende opleidingen gaan beschouwen als snelle winst.

In elk geval zijn we gekant tegen een optrekking van de huidige inschrijvingsgelden. Vandaag mogen instellingen voor aanvullende opleidingen al het dubbele van het gewone studiegeld vragen. Voor opleidingen die extra kosten claimen, een internationale gerichtheid of een speciale band hebben met een beroepssector of met de industrie, mogen instellingen vandaag reeds tot 24 790 euro vragen. De inschrijvingsgelden zijn dus al riant. Ondertussen zet de minister echter ook de bestaande uitzonderingen op deze geldklopperij op de helling. Vandaag zijn niet alleen opleidingen in de sector onderwijs, maar ook in de sociale sector en gezondheidszorg vrijgesteld van de verhoogde studiegelden. Als de minister van de niet-financiering een algemene regel maakt betekent dit voor deze maatschappelijk relevante opleidingen een serieuze achteruitgang!

In de bestaande regelgeving mag wie nog geen drie jaar is afgestudeerd of werkloos, ook nog aanspraak maken op het gewone studiegeld (505 euro of voor de bijzonder kostelijke richtingen slechts 5400 euro). Ook deze sociale maatregel dreigt nu verloren te gaan. Daarbij komt dat enkele sociale correcties uit het verleden, recent al werden afgeschaft. Sinds het decreet studiefinanciering van 2004, zijn de jokerbeurzen niet langer inzetbaar voor aanvullende opleidingen. Bovendien schafte men dit academiejaar per omzendbrief ook de mogelijkheid af om nog aan beurstarief in te schrijven.

Als het financieringsvoorstel van Vandenbroucke doorgang vindt, zal een student uit een minder begoed milieu dus volledig worden overgeleverd aan de goodwill van de instelling die op haar reserves eventueel een studiegeldlening kan opduikelen te geven.

VVS vindt de halvering van de financierbaarheid van de banaba's een slechte zaak, ook al omdat deze lineair wordt doorgevoerd en geen rekening houdt met de maatschappelijke relevantie of terugverdieneffecten van een opleiding. De vervolgnota is dan ook een duidelijke achteruitgang. Wij zijn ook gekant tegen de niet-financiering als algemene regel voor manama's. Niet elke student en niet elke opleiding mag over dezelfde kam geschoren worden.

VVS is sterk gekant tegen de halvering van de financiering voor banaba's en de niet-financiering van manama's met bijhorende stijging van inschrijvingsgeld. In plaats van de studiegelden nog verder de hoogte in te jagen, pleiten we ervoor deze progressiever te maken en het beurs- en bijnaibeurstarief hier terug in te voeren.

De passage over studiegelden voor buitenlandse studenten is nogal onduidelijk.

3. INCENTIVE FUNDING

Ook de stimulansenfinanciering verliest in de vervolgvorsie veel van haar pluimen. Wat eerst nog een aanmoedigingsfonds heette van vijf procent van de hoger onderwijsmiddelen, verwatert nu tot een vage stimulansenfinanciering voor een ongelimiteerde waslijst aan beleidsdoelstellingen. De beheersovereenkomst gaat niet langer over een substantieel deel van het instellingsbudget; de sanctie wordt een speldenprikje. Zeker gezien beheersovereenkomsten aanzetten tot permanente bijsturing, en de vervolgnota ook voorziet in een tussentijdse evaluatie tussen beide contractanten, moet de sanctie gevoelig groter zijn.

Als instellingen bovendien de speelruimte wordt gelaten om zich bewust te profileren, dan krijgen diversiteit en gelijke kansen een toch wel heel vrijblijvend karakter. Ook van hoger hand bieden steeds wisselende prioriteiten voor de beheersovereenkomsten weinig garanties op een langetermijnbeleid met duurzame effecten. Onderwijsdemocratisering en -kwaliteit zijn nochtans doelstellingen die té belangrijk zijn om te laten afschieten door een toekomstige wisseling van de wacht. De hoofdredenen waarom de overheid hoger onderwijs financiert, mogen niet worden teruggeschroefd tot één van de vele opties van een stimulansfinanciering. Indicatoren voor gelijke kansen en onderwijskwaliteit moeten structureel worden verankerd in de basisfinanciering en de beheersovereenkomsten.

VVS is niet opgezet met de verdere erosie van de stimulansfinanciering, die in het begin van het academiejaar nochtans werd aangekondigd als dé hefboom voor het gelijke kansenbeleid. Om komaf te maken met de hardnekkige ondervertegenwoordiging van bepaalde groepen aan hogescholen en universiteiten, zijn extra middelen geen overbodige luxe. Extra middelen voor het aanmoedigingsfonds zou een duidelijk signaal zijn dat het de overheid ernst is met de tweede democratisering!

VVS is dus wel een groot voorstander van het werken met beheersovereenkomsten. We zien deze bovendien als een belangrijk alternatief voor de voorgestelde outputfinanciering. Beheersovereenkomsten laten toe om prestatiegericht te werken, maar dwingen om ook na te denken over welke instrumenten men zal inzetten en hoe de operationele doelstellingen te formuleren zodat de vooropgestelde resultaatindicatoren kunnen worden gehaald. VVS vindt deze beheersovereenkomsten dan ook een uiterst geschikte techniek om het studierendement als beleidsprioriteit naar voor te schuiven. De resultaatindicatoren moeten objectief meetbaar zijn en maken een studentenvolgsysteem of het meten van de verworven studiepunten noodzakelijk. Er kunnen concrete streefcijfers worden vooropgesteld. En het laat ook toe om gericht aandacht te schenken aan de studievoortgang van de moeilijkere kansengroepen. Bovendien daagt het instellingen uit om hier rond ook effectief een beleid te ontwikkelen. In tegenstelling tot de outputfinanciering die de vervolgnota voorstelt, kan het werken met beheersovereenkomsten de ongewenste neveneffecten zoals kwaliteitsverlies tegengaan. Ze dwingen immers om ook aandacht te besteden aan het onderwijsproces en niet alleen aan de output. Output- en resultaatindicatoren opnemen via beheersovereenkomsten laat toe de door- en uitstroom gevoelig te verbeteren zonder de nadelen naar democratisering en kwaliteit verbonden aan een financieringsmodel dat in hoofdzaak gebaseerd is op verworven studiepunten.

De studenten willen tonen dat het hen menens is met volgende eis: áls we dan toch studiegeld moeten ophoesten, dan moet dit tenminste worden gekleurd en ingezet voor onderwijsdemocratisering in al haar aspecten. Zoals dat gebruikelijk is met privé-middelen, willen wij bepalen dat deze worden ingezet voor onze prioriteiten: extra studentenbegeleiding, studentenvoorzieningen en studentenparticipatie. Het gaat hier overigens niet om totaal nieuwe geldstromen: het doorsluizen van een deel van het inschrijvingsgeld naar de studentenvoorzieningen is aan de universiteiten al lang ingeburgerd. VVS eist een decretale verankering van deze goede praktijk opdat ze niet ten onder zou gaan aan toekomstige instellingsgrillen, maar in tegendeel wordt uitgebreid naar alle instellingen. Ook de materiële en financiële ondersteuning van studentenraden is eigenlijk al een decretale verplichting, maar die wordt in de praktijk niet altijd nagekomen.

4. TRANSFERS

VVS stelt vast dat de vervolgnota op bepaalde punten zwaar afwijkt van het uitgangspunt om één gezamenlijk financieringssysteem te ontwikkelen voor het hoger onderwijs. De studenten ijveren al jaren voor een ééngemaakte hoger onderwijsruimte in Vlaanderen. De financiering moet het sluitstuk worden van deze operatie en niet de uitzondering. In de vervolgnota wijkt men van dat principe af om op die manier ongewenste geldstromen van universiteiten naar hogescholen tegen te gaan. VVS vindt een dergelijke transfer ook niet echt wenselijk, maar aan de pragmatische en weinig esthetische oplossing, zijn er ook serieuze nadelen verbonden.

4.1. OBE-GEWICHTEN

Een eerste erg in het oog springende afwijking tov het in de simulaties, hangt samen met de kostprijsweging van studiegebieden. Op een gekunstelde manier wordt er hier voor eenzelfde studiedomein een extra coëfficiënt toegepast al naargelang de opleiding professioneel gericht is, academische of nog in een academiseringsproces zit.

VVS wijst erop dat elke gebruikte factor in het financieringssysteem een zeker normatief effect heeft. De hier gebruikte coëfficiënten worden toegepast om transfers tegen te gaan en zijn in tegendeel zeer arbitrair. Bovendien heeft VVS steeds een zero based accounting verdedigd net om de bestaande over- of onderfinancieringen niet te moeten bestendigen, maar wel op een intellectueel eerlijke manier te gaan kijken wat er nodig is om een opleiding aan te bieden.

De coëfficiënt is in feite een bestendiging van de structurele onderfinanciering van de hogescholen.

VVS vraagt andere en eerlijkere oplossingen om de transfer van universiteiten tegen te gaan. VVS vraagt meer middelen opdat de historisch gegroeide onderfinanciering van de meest democratiserende hoger onderwijsinstellingen eindelijk tot het verleden zal behoren.

4.2. SOKKELS

Het andere kunstgreep van Vandenbroucke is de creatie van een bijkomende onderzoekssokkel die enkel aan universiteiten wordt toegekend. Ook dit is weer een noodoplossing die van weinig creativiteit getuigt en per definitie tijdelijk is omdat na voltooiing van het academiseringsproces er toch een andere en meer structurele oplossing moet worden gezocht.

Bovendien is deze sokkel ook gebaseerd op outputindicatoren voor onderzoek. Het komt ook redelijk bevreemdend over dat ook de doctoraten die in het kader van academisering door hogeschoolpersoneel worden behaald, hier worden meegerekend voor de sokkel die enkel de universiteiten toekomt.

Verder valt op dat de onderwijs-sokkel zelf ook reeds lineair is, terwijl de onderzoekssokkel even groot is voor elke instelling en enkel varieert volgens de concentratieindex.

Tenslotte heeft de introductie nefaste gevolgen voor de sleutel onderwijs-onderzoek in de eerste geldstroom.

4.3. ONDERZOEKSGERELATEERD LUIK

Van een laatste maatregel zijn de ongewenste neveneffecten zo mogelijk nog groter. Om transfers tegen te gaan wordt er gesleuteld aan de verhoudingen tussen het onderwijs- en het onderzoeksgerelateerde deel in de deelenvolp van de universiteiten. In de simulaties wordt het aandeel voor onderzoek opgetrokken tot de helft van het variabele financieringsdeel. In de eerste conceptnota was er nog sprake van een 35% voor onderzoek. Maar om een zicht te krijgen op de werkelijke verhouding tussen onderwijsgerelateerde en onderzoeksgerelateerde middelen, moet ook de onderzoekssokkel worden meegerekend. Gezien zowel onderwijs- als onderzoekssokkels variëren tussen 4 en 6 procent ieder, loopt het totaal voor onderzoek op tot iets van een 55%.

Dit is voor de studenten onaanvaardbaar. Dat de prioriteit van profen en universiteiten gemakkelijk verglijdt naar onderzoek, is een oud zeer. Aan de universiteiten zijn de pedagogische kwaliteiten van docenten altijd al van bedroevend weinig belang geweest voor hun promotiekansen. De toenemende internationalisering en daarmee gepaard gaande populariteit van soms twijfelachtige rankings, maar ook politieke keuzes zoals de academisering, de Lissabondoelstellingen en de kenniseconomie, dreigen deze trend nog verder te versterken. En dan hebben we het nog niet over het groeiende belang van de tweede en derde geldstroom.

Terwijl VVS in de eerste nota, waar sprake was van nog garanties vroeg om de stiefmoederlijke behandeling van onderwijs in de eerste geldstroom tegen te gaan, laat de vervolgnota het aandeel voor onderzoek oplopen tot 55 procent! Die nota probeert ons te verzekeren dat het hier niet gaat om een principiële stellingname, maar wel om een pragmatische manier om de transfer van universiteiten naar hogescholen als gevolg van het gezamenlijke financieringssysteem, tegen te gaan. Deze oplossing is niet alleen een esthetische draak. Dit pragmatisme is zonder meer onverantwoord. Beweert de minister niet dat er geen krachtiger beleidsinstrument bestaat dan financiering? De gebruikte indicatoren en sleutels zijn dan ook normatief en sturend. De overheid geeft hier het signaal dat meer dan de helft van de eerste geldstroom naar onderzoek moet gaan. De transfer van universiteiten naar hogescholen voorkomen door een transfer van onderwijs naar onderzoek te organiseren, vinden wij getuigen van politiek cynisme. De evolutie tussen de twee conceptnota's is zeker niet van die aard om de eis voor een kleuring van de onderwijsmiddelen te laten vallen.

Ook de gebruikte outputindicatoren, roepen nog steeds veel bedenkingen op.

- Ze blijven een bestendinging van de financiering uit het verleden, en in sommige gevallen dus ook van de tekorten uit het verleden.
- Het is onduidelijk in welke mate de publicaties en citaties in de ISI-databanken neutraler zijn tov de klassieke scheeftrekking tussen de onderzoeksdisciplines (minder publicaties en citaties in de humane wetenschappen)
- Het in rekening brengen van doctoraten kan deze scheeftrekking nog verder versterken. Het gaat hier immers om een outputcriterium dat ook en in belangrijke mate afhankelijk is van de tweede en derde geldstroom. Bovendien is het ook wat vreemd dat ook de doctoraten die via academisering worden gehaald, meetellen in de universitaire basisfinanciering. Ook de afgeleverde masterdiploma's worden in de volledige associatie meegerekend in de universitaire basisfinanciering. Er wordt evenwel geen rekening gehouden met het aantal te academiseren opleidingen.
- VVS begrijpt niet dat enkel de masterdiploma's in aanmerking komen voor de berekening van het volume aan onderzoeksfinanciering. Ook de academische bacheloropleidingen moeten voldoende ingebed zijn in wetenschappelijk onderzoek. Het aantal bachelorstudenten of diploma's moet daarom meegenomen worden in de berekening.
- In de eerste conceptnota berekende men de helft van het totaal aan financieringspunten van de masteropleidingen. De vervolgnota neemt slechts de diploma's mee. Tenzij het uitdrukkelijk de bedoeling is om thesissen volledig in te gaan schakelen voor persoonlijk gebruik door de prof, vragen we ons af wat de redenering hierachter was.

VVS betreurt dat er niet meer rekening wordt gehouden met de onderzoeksoutput in verhouding tot het beschikbare personeel. Dat probleem zal zich waarschijnlijk immers opnieuw stellen aan het eind van het academiseringsproces. Gezien het ondertussen gaat om een volume van 50% van de eerste geldstroom, is een grondige reflectie over de impact van deze outputindicatoren hoogstdringend.

VVS vindt het belangrijk dat de gehanteerde parameters uitdrukkelijker in rekening brengen dat een groot deel van de onderzoeksfinanciering binnen de eerste geldstroom naar de wetenschappelijke omkadering van het onderwijs moet gaan.

Beide transfers zijn voor VVS onverdedigbaar. VVS staat al jaren op de barricaden voor meer middelen voor de hogescholen, maar vindt het verwerpelijk om deze af te romen van de universiteiten. De patstelling plaatst hogescholen en universiteiten tegenover elkaar. Vanuit die vaststelling is het verwonderlijk dat de financieringsnota's relatief weinig aandacht besteden aan het nieuwe hogeronderwijsgegeven, de associaties. De nota's laten deze derde weg vooralsnog onderbenut. Het is opvallend dat dit beleidsniveau, dat nochtans is opgericht om een belangrijke rol te spelen inzake wetenschappelijk onderzoek, hiervoor niet rechtstreeks de middelen krijgt. Het lijkt logischer om de direct betrokken twee cycli opleidingen ook een zekere vorm van inspraak te geven op de besteding van de middelen bestemd voor het faciliteren en begeleiden van het hele proces. Het associatie niveau was hiertoe net opgericht.

VVS vraagt alternatieven te onderzoeken om de transfer van universiteiten naar hogescholen tegen te gaan, zonder dat deze de decretale onderwijsopdracht in de verdrinking brengen.

5. MEER GELD EN OPEN END

Ten slotte wijst het probleem ook op de onmogelijkheid om een evenwichtig en rechtvaardig nieuw financieringsmechanisme voor het hoger onderwijs in te voeren zonder vers geld. De belangrijkste uitdaging van de hele financieringsoperatie moet erin bestaan om zo snel mogelijk een oplossing te zoeken voor het meest prangende probleem van de hogeronderwijssector: haar structurele onderfinanciering.

Tenzij er nog valabele alternatieven zouden komen voor het knip- en plakwerk uit de vervolgnota teneinde de transfer van universiteiten naar hogescholen tegen te gaan, bestaat de enig mogelijke en enig rechtvaardige oplossing erin substantieel meer middelen uit te trekken om de noodlijdende hogescholen eindelijk te geven waarop ze recht hebben.

De ervaringen uit het verleden met gesloten enveloppes, wijzen erop hoe moeilijk het is om zulke gecumuleerde tekorten weg te werken. De overheid zou hieruit duidelijk haar les moeten trekken en tenminste een open end financiering voorzien in het toekomstige bekostigingsmechanisme zodat de problemen niet opnieuw kunnen uitgroeien tot dergelijke proporties. Als een samenleving onderwijs ziet als een recht, dan moet ze dit principiële ook financieren volgens de aanwezige behoeften.

Overigens is het probleem niet louter dat er in de loop der jaren te weinig middelen zijn bijgekomen. Niet alleen door het enveloppesysteem voor de hogescholen, maar ook door de creatieve indexatie die het departement onderwijs hanteert, is er voortdurend op een slinkse wijze bespaard. Over een langere periode is het aandeel voor onderwijs in het Bruto Regionaal Product gevoelig gezakt.

Voor VVS is de eis om meer middelen voor (hoger) onderwijs niet zomaar een holle frase, een slotwoord dat bij elk standpunt past. De vraag is of de overheid haar keuze voor een kennissamenleving daadwerkelijk van de gepaste middelen wil voorzien. Is men bereid te investeren in de primaire grondstof van de kenniseconomie, de student? Of gaat men voor de snelle winst en is er alleen interesse in halfafgewerkte producten, in onderzoek? Het is hoog tijd voor de minister om de onderwijsdemocratisering niet alleen lippendienst te bewijzen. Want zonder extra middelen voor hoger onderwijs, wordt de tweede democratiseringsgolf een slag in het water ...